

**MEMÒRIA DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA
A LA PLAÇA JOAN CAPRI / CARRER D'EN
GIRALT EL PELLISSER
(BARCELONA, BARCELONÈS)**

CODI: 082/12

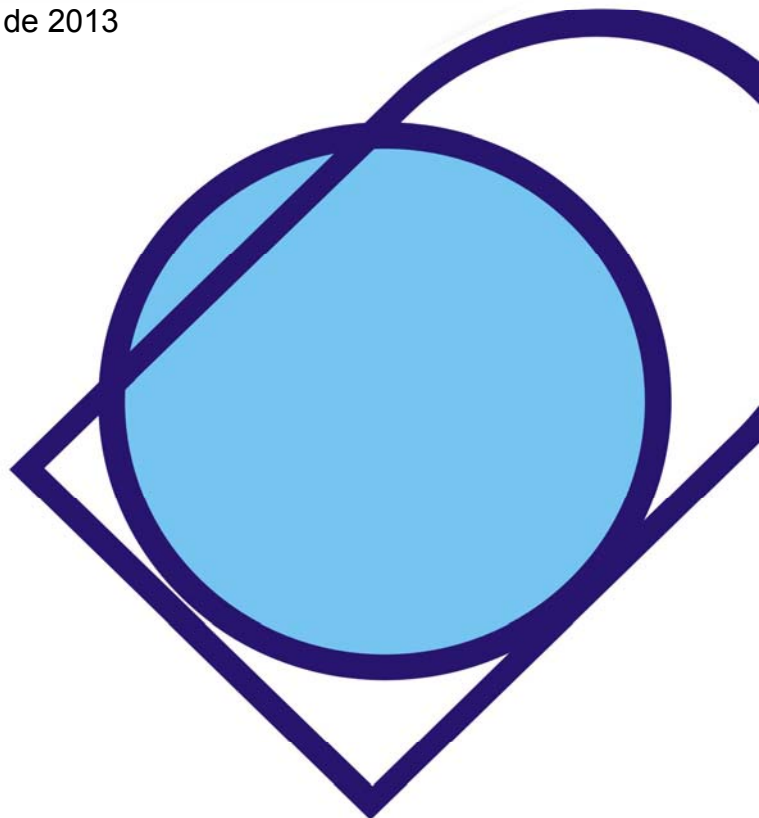
Núm. Expedient: 470 K121 NB 2013/1-9398

Dates de la intervenció: 03-16 gener de 2013

Autor:

Jacinto Sánchez Gil de Montes

Data de lliurament: Juny de 2015

ÍNDEX

1.- Introducció.....	2
2.- Marc Geogràfic i històric.....	4
3.- Antecedents històrics.....	6
4.- Antecedents arqueològics.....	13
5.- Metodologia.....	23
6.- Descripció dels treballs i resultats obtinguts.....	24
7.- Conclusions.....	26
8.- Bibliografia.....	27

Annex 1. Planimetria

Annex 2. Inventari fotogràfic

1.- INTRODUCCIÓ

Aquesta memòria presenta els resultats i les conclusions de la intervenció arqueològica que s'ha dut a terme a la via pública dins de la plaça Joan Capri – carrer d'en Giralt el Pellisser (districte de Ciutat Vella de la ciutat de Barcelona, Barcelonès).

Les tasques arqueològiques es van dur a terme entre els dies 3 i 4 de gener de 2013. La direcció tècnica ha estat a càrrec de l'arqueòleg Jacinto Sánchez Gil de Montes de l'empresa CODEX – Arqueologia i Patrimoni, tal i com es disposa a l'autorització de la Direcció General de Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya (expedient 470 K121 N-B-2013/1-9398), segons el procediment establert en article 14 i següents del Decret 78/2002, de 5 de març de 2002, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic.

El finançament ha anat a càrrec de la promotora de les obres, Ajuntament de Barcelona.

El projecte i la supervisió dels treballs han estat realitzats pel Servei d'Arqueologia del Museu d'Història de Barcelona, que ha enregistrat a aquesta intervenció amb el codi **082/12**.

Els treballs arqueològics duts a terme consistiren en el seguiment de l'excavació manual de la rasa necessària per a la realització d'un escocell per a plantar un arbre i del forat per a la construcció d'un dau de formigó que ha de servir com a suport d'uns plafons explicatius de l'àrea arqueològica "Espai Santa Caterina" que es troba dins del nou mercat del mateix nom.

2.- MARC GEOGRÀFIC

El lloc on s'ha dut a terme la intervenció arqueològica està situat al barri de La Ribera del districte de Ciutat Vella de Barcelona, en concret a l'angle NE de la plaça Joan Capri, format pels carrers d'en Giralt el Pellisser¹ i Colomines.

Les seves coordenades UTM són: 431383 - 4581943 ETRS89

L'indret on es va realitzar la intervenció forma part de la que seria la plana deltaica del riu Besòs, i que actualment formaria l'anomenat Pla de Barcelona.

El Pla de Barcelona comprèn les formacions quaternàries que s'estenen del mar fins el canvi de pendent en contacte amb la serralada del litoral, quedant delimitat pel sudoest amb el massís del Garraf a nord-est pel turó de Montgat.

Topogràficament, l'àrea geogràfica, es pot dividir en dues gran unitats La Serralada del Litoral i el Pla. La serralada bé marcada per la Serra de Collserola delimitada entre el riu Besòs i el riu Llobregat amb una elevació màxima de 512 metres amb el cim del Tibidabo. Aquesta inicia una suau pendent vers el pla identificant-se diferents turons com els de Trinitat, el turó de la Peira, el de la Rovira, el del Carmel o el del Putget. Per altre banda la plana queda dividida en dues: la plana alta que s'estén entre la ruptura de la pendent de la serralada fins a una cota de 20 metres, i la plana baixa que seria la continuació fins a la línia de costa, en la qual podem distingir una alineació de turons, encara que avui dia la majoria es troben emmascarades per la trama urbana, com són Montjuïc amb 173 metres, el *Mons Taber*, el puig de les Fàlcies i les elevacions de la Gavarra i de la Bordeta.

¹ La intervenció es va fer just davant del núm. 8 d'aquest carrer.

Geològicament el pla és de formació quaternària on la plana alta estaria formada per materials quaternaris preholocens mentre que la plana baixa per les planes deltaïques del riu Besòs i el riu Llobregat. Aquestes planes deltaïques s'han creat per la sedimentació aportada tant pel riu Besòs com per les rieres, aquestes darreres de caràcter torrencial erosionat fortament el terreny i format una superfície més o menys ondulada, on cal destacar les de Malla, Pregon i Vidalet, les quals tindrien el seu tram final al nord de l'antiga ciutat romana (Palet, 1997).

3.- ANTECEDENTS HISTÒRICS

L'àrea d'intervenció es troba situada, com es va dir abans, al districte de Ciutat Vella de la ciutat de Barcelona (Barcelonès), concretament al barri de La Ribera.

Aquest barri, des de l'antiguitat, s'ha caracteritzat per ser un espai creuat per diverses rieres, com la de Merdança o Sant Joan. Així doncs, juntament amb la poca altitud, es tractava bàsicament d'una zona d'aiguamolls, poc apte per l'hàbitat o l'activitat agrícola.

Aquest espai es trobava en època romana fora de la muralla de la *Colònia Iulia Augusta Faventia Paterna Barcino* a la zona del *Mons Taber*, situada a la zona pròxima a l'actual plaça de Sant Jaume, la fundació de la qual es data entre els anys 15 i 13 aC.

A l'interior del recinte emmurallat es distribuïen els edificis públics o de govern i les grans *domus* senyorials. En canvi, a la zona exterior de la muralla o suburbana s'ubicaven les *villae* rústiques de producció agrícola, o petits nuclis rurals que es dedicaven a l'explotació de les terres i a la comercialització de productes agrícoles, ja que aquestes activitats no estaven permeses a l'interior. També es localitzaven les zones de necròpolis que, situades a banda i banda de la Via Augusta, ocupaven la zona des de la Plaça de l'Àngel a Santa Maria del Mar. Aquest ús com a lloc d'enterrament continuarà durant època paleocristiana, amb l'aparició de petits recintes de culte.

Aquest espai que es trobava a extramurs de la ciutat, formava part de l'*ager* de la colònia. Era una zona que estava, a la seva vegada, travessada per la Via Augusta, via principal d'articulació del territori. L'activitat predominant en

aquesta àrea en època altimperial fou la de lloc d'abocaments, eliminació de residus possiblement de forns d'àmfores, enterraments i hàbitat dispers.

En l'Antiguitat Tardana (segles IV-V dC) aquesta funció canvia i el lloc es converteix en un gran àrea d'enterraments que es situen a banda i banda de les vies d'accés a la ciutat, com posa de manifest la necròpolis de l'Avinguda Francesc Cambó i el conjunt funerari documentat dins del mercat de Santa Caterina.

Aquest tipus de poblament es manté fins a la meitat del segle X i és a partir del segle XI quan es comença a ocupar aquesta zona

L'ocupació d'aquest territori continuarà sent minsa i dispersa fins a època alt-medieval. Així, des del segle X comença a ocupar-se la zona suburbana de manera sistemàtica, sobretot l'espai situat a ambdues bandes del camí que comunicava la porta de la muralla, situada a l'actual plaça de l'Àngel, i Santa Maria del Mar. Els documents parlen bàsicament de terrenys ocupats per horts i camps.

Per altra banda, un altre focus important estava situat als voltants del monestir de Sant Pere de les Puelles.

A partir del segle XI comença una etapa de creació de petits *burgs* o *villanoves* que es van distribuint per tota la zona al voltant de la muralla romana. Aquests nous centres de població es relacionen amb centres econòmics i culturals que amb el temps van conformar àrees plenament urbanitzades.

Deixant de banda aquest sector, no és fins a finals del segle XI o inicis del segle XII, quan es comença a ocupar la zona de forma més sistemàtica, els documents parlen de terrenys ocupats bàsicament per horts i diverses

construccions. A partir d'aquest moment, la construcció serà més prolífica però no arribarà al nivell de la resta de la ciutat.

Es en aquest moment, segle XI dC, quan es construeix el primer conjunt conventual del convent de Santa Caterina. Aquest es trobava ubicat a la zona central del jaciment. Gràcies a l'excavació es va recuperar la totalitat de la seva planta, documentant-se, arqueològicament, a nivell de fonaments, i integrat per una església, i diferents espais annexes, distribuïts al seu costat septentrional.

A finals del segle XIII tota aquesta zona està urbanitzada i comença una època important amb l'edificació a la part del carrer Montcada de grans palaus i l'assentament dels diversos ordes eclesiàstics establerts a la zona, entre ells cal destacar els que fundaren el Convent de Santa Caterina, el més gran de la ciutat de Barcelona. La construcció d'aquest convent va motivar una divisió molt clara de la ciutat, així com el canvi del traçat de diversos carrers, creant una illa dins de la xarxa urbana.

Ja que el convent de Santa Caterina es trobava en una zona propera a la memòria que ens ocupa, hem trobat força indicat incloure una explicació força detallada d'aquest, en la qual han estat incloses les novetats que s'han extret de les excavacions recents².

Es a principis del segle XIII i concretament amb l'arribada de l'ordre de predicadors (1223-v.1240), que el conjunt conventual, es transforma mitjançant l'ampliació de les dependències existents i la construcció de noves. Aquestes reformes acaben annexionant les estructures d'habitació que es localitzaven a la zona septentrional, creant un gran conjunt de desenvolupament complex, encara que mantenint la base anterior. Molt possiblement aquest fet s'ha de relacionar amb l'arribada dels dominics a la zona.

El nou convent de Santa Caterina de Barcelona, va ser edificat a partir dels anys 40 dels segle XIII, i va ser enderrocat el 1837, en aquest temps i gràcies a l'excavació arqueològica s'han pogut establir quatre fases constructives:

1- Construcció d'un nou convent a mitjans segle XIII- inicis XIV. En aquest moment es produeix un gran canvi al solar, les edificacions disperses donen pas a un gran programa constructiu de plantejament únic, que es desenvolupa i articula en funció de la construcció d'un nova església de majors dimensions, encara que amb la mateixa orientació que l'anterior. Aquesta gran reforma, s'ha de relacionar amb l'Orde de Predicadors, que si bé en els primers anys, adaptaren les estructures preexistents a les seves necessitats, i en construïren de noves, però sense transformar l'organització de l'espai que els precedí, no tardaren masses anys en alterar aquest plantejament, amb la planificació de la construcció d'un nou convent de majors dimensions, que respongués millor a les necessitats d'una comunitat, la dels dominics, en ple creixement.

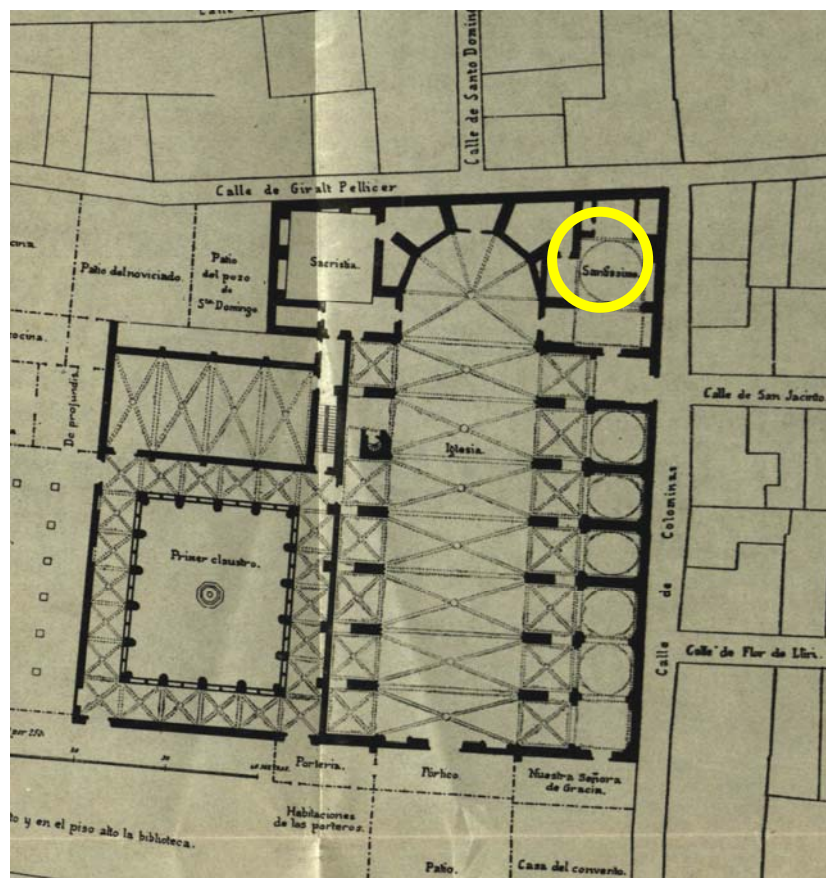
Segons la historiografia clàssica el gran projecte gòtic es situaria dins de les següents dates:

- Cap al 1243 s'inicia la construcció del nou convent.
- Cap al 1252, el temple estava construït fins l'arrencada dels arcs de la volta.
- Cap al 1262 s'acaba l'absis i la cobertura dels primers tres trams de la nau.
- I finalment, es situaria el final de l'església al 1275.

2- En el segle XIV- principis del segle XV s'adequa la planta del convent de predicadors de Santa Caterina al model gòtic català per excel·lència. Es construeix la capçalera poligonal, les capelles entre contraforts i, encara que no s'ha pogut constatar arqueològicament probablement, les voltes de creueria.

² Aquestes dades han estat extretes gràcies a l'excavació del Mercat de santa Caterina, i per aquest motiu volem agrair les informacions donades pels arqueòlegs Jordi Aguelo i Josefa Huertas.

Dins d'aquesta fase s'inclouen les diferents reformes que es podrien situar al llarg del segle XIV i que podrien arribar fins a començaments del segle XV. Les reformes bàsiques se situen a l'església i al claustre, també es documenten algunes edificacions en zones marginals, encara que prou importants, com la construcció del claustre forà. D'altra banda, també s'enderroquen alguns àmbits i es reformen alguns, bàsicament reforçant o construint contraforts, fet que podria testimoniar un canvi generalitzat de les cobertes dels edificis.

Situació de la intervenció (Barraquer, 1906, vol II, p.

3- En els segles XVI- XVIII es fan tota una sèrie de reformes que no canvien els trets bàsics del convent, són reformes de les estructures existents. D'una banda, es documenten, algunes de gran envergadura, així com, d'altres, que es centren en canvis a les instal·lacions de subministrament d'aigua i a les successives ocupacions i construccions de vasos funeraris.

Les reformes més importants s'han de situar al segle XVI, amb la construcció del segon claustre i a inici del segle XVII, amb la construcció de les capelles barroques de l'església, a tocar del carrer Colomines.

4- L'Ajuntament de Barcelona, el 4 de febrer de 1822, demanà la demolició de la tàpia de Santa Caterina, deixant un sòcol d'un metre i una reixa a sobre. L'objectiu, segons la proposta que Antonio Puig havia fet el 28 d'abril de 1821, era fer una plaça.

El 13 de febrer de 1823 s'enderrocà la part del convent corresponent al carrer Tragí, quedant el segon claustre a la vista. La finalitat d'aquest enderrocament, segons un document conservat a l'Arxiu Històric de la Província d'Aragó de l'Orde de Predicadors, era perllongar el carrer Freixures fins al de Semoleres, en el lloc on també coincideixen el carrer Colomines i el de la Volta de Sant Silvestre. A l'esquema de la planta del document esmentat també s'observa com el carrer Palma era perllongat fins al nou tram del carrer Freixures. D'aquesta manera l'antic convent de Santa Caterina de Barcelona perdia els terrenys que quedaven al sud-oest del nou tram del carrer Freixures, terrenys que incloïen les edificacions enderrocades el mateix 1823, i una part del pati que hi havia als peus de l'església.

En 1825, el govern reialista restituí la reixa davant de Santa Caterina i, el 1830, els frares permeteren la construcció d'una font pública en el carrer Freixures, la qual, segons la planta del convent que publicà el canonge Barraquer en 1906 es trobava situada dins el convent, a tocar de l'esmentat carrer, i al costat nord-oest de les edificacions conventuals.

El mateix any de 1830, s'obrien unes rases per a la reconstrucció del cantó sudoest del convent, enderrocat pel Trienni Liberal (1820-1823), i apareixien enterraments antics.

El 25 de juliol de 1835 el convent fou assaltat, i el 1837 s'enderrocaren el convent i l'església, tot i que alguna de les edificacions conventuals encara subsistí uns anys. En aquest darrer any de 1837, José Casademunt aixecà la planimetria del monestir que el seu fill publicà en 1886 i que la historiografia ha utilitzat tradicionalment a l'hora de parlar i teoritzar sobre el convent de Santa Caterina de Barcelona.

Al lloc que ocupava el convent es va construir, a mitjans del segle XIX, el mercat de Santa Caterina, element fonamental de la reforma urbanística del barri de Sant Pere. Aquest nou edifici es convertí en el principal punt de proveïment de mercaderies i aliments pels ciutadans d'aquest sector de la ciutat. Està delimitat pels carrers, Giralt el Pellisser a l'est, Freixures a l'oest i Cambó al nord. Al carrer Colomines el mercat no tenia façana ja que era ocupat aquest espai per unes construccions de funcionalitat diversa al llarg del temps. Aquest edifici se situa en una zona de transició entre la via Laietana i el barri pròpiament dit de Sant Pere.

Durant el segle XX les nombroses reformes s'han anat conformant obrint noves avingudes com la Via Laietana o l'Avinguda Francesc Cambó que han anat modificant el barri.

A finals del segle XX va començar un important procés de renovació del barri, que encara no ha finalitzat, aquest va significar l'enderrocament d'illes senceres d'edificis, com es la zona que ens ocupa, per tal d'alliberar espais, construir nous edificis i instal·lació de nous serveis. Per posar un exemple en el cas dels carrers de l'Allada i Vermell, es va enderrocar l'illa central d'edificis per tal de crear una plaça o carrer més ample.

4.- ANTECEDENTS ARQUEOLÒGICS

L'activitat arqueològica realitzada en aquesta zona ha sigut constant degut a la remodelació urbanística que està patint aquest barri en els darrers anys. Aquestes intervencions, de diferent entitat, han aportat dades que ens han ajudat a ampliar el coneixement històric de l'actual districte de Ciutat Vella i en especial del Barri de Sant Pere, com és el cas de la localització exacta de l'àrea de necròpolis d'època baix-imperial, que s'estén a la pràctica totalitat del barri.

Si ens centrem pròpiament a l'àrea afectada, hem de parlar de diverses intervencions:

- Intervenció a l'Avinguda Cambó (1984-1985).

Entre els anys 1984 i 1985, es va dur a terme una intervenció a càrrec de Maite Miró, Anna Oliver, Emília Pagès, Eduard Riu i Carolina Rovira. Aquesta actuació es va realitzar a l'Avinguda Cambó, amb la finalitat de determinar la viabilitat de la construcció d'un aparcament soterrat.

Amb aquest propòsit es va procedir a l'excavació de quatre cales a banda i banda del carrer, situades entre els carrers de Freixures, de Giralt el Pellisser, i Mercaders, i entre la plaça d'Antoni Maura i el carrer de les Beates. Totes les cales presentaven unes dimensions de 4 x 5 metres.

Els resultats d'aquesta intervenció van ser els següents:

A la cala 1, entre el carrer Giralt el Pellisser i l'entrada al Mercat de Santa Caterina es van determinar 4 fases diferenciades:

1. Es va constatar la presència d'un abocador relacionat amb un centre de producció ceràmica, amb restes d'àmfores Pascual 1 i Dressel 2/4, així com de diferents rebuigs de forn.
2. Una segona fase inclouria un pou i part d'una necròpolis en ús des del segle VI dC. fins època indeterminada, en la que van aparèixer tres enterraments en fossa i caixa de tegula.
3. La tercera fase comprendria el període entre els segles XIII i XIX, i ve determinada per la presència d'un pou relacionat amb els equipaments del convent de Santa Caterina, i que es trobaria a la zona dels horts. Aquest pou conservava 3,71 m. d'obra de pedra i la resta seria excavat en l'argila. En relació a aquest es va documentar un mur amb orientació SE-NO fet de pedres lligades amb morter molt pobre en calç.
4. Per últim es van trobar les fonamentacions de cases posteriors a l'enderrocament del convent.

A la cala 2, entre Freixures i l'entrada al mercat de Santa Caterina es van determinar dues fases:

1. Una àrea amb restes de fosses detrítiques o sitges, amb farciments datats al segle XVI.
2. Un conjunt de fonamentacions post-conventuals.

La cala 3, entre Freixures i Mercaders va proporcionar els següents resultats:

1. Part d'una necròpolis on es van documentar cinc sepultures i una fossa, totes elles excavades en argiles que presentaven materials ceràmics tardorromans. D'aquestes, dues tombes eren en caixa de tègula, dues en àmfora i una en cista de lloses.
2. Una estructura indeterminada possiblement relacionada amb un edifici medieval.
3. Restes de construccions contemporànies i d'una claveguera del segle XIX.

Finalment a la cala 4, situada al costat de muntanya entre la plaça d'Antoni Maura i el carrer Beates es van diferenciar quatre fases:

1. En primer lloc un estrat d'argiles oxidades amb presència de material ceràmic romà rodat.
2. Part d'una necròpolis amb 5 enterraments: quatre d'ells en àmfora i un en caixa de tegula.
3. Estructures indeterminades posteriors a la necròpolis.
4. Finalment es documentà un mur de carreus, datable possiblement entre els segles XII-XIII i XV.

- Avinguda Francesc Cambó (2001-2002).

La intervenció va anar a càrrec de A. Bordas i G. Torres i va afectar als carrers General Álvarez de Castro, Giralt d'en Pellisser, Gombau i Arc de Sant Cristòfol, en el marc del pla urbanístic de l'ampliació de l'avinguda Francesc Cambó. L'excavació va permetre documentar un seguit d'estructures modernes (fonamentacions i canalitzacions) relacionades amb els edificis enderrocats a l'hora de dur a terme l'esmentat projecte arquitectònic. A més, es van descobrir diversos murs i dipòsits d'època medieval, alguns dels quals podrien haver format part de construccions relacionades amb tasques d'horticultura associades a la comunitat dominicana del convent de Santa Caterina. Per últim, va aparèixer alguna estructura tardoromana que amortitzava algun dels enterraments que haurien format part de la necròpolis baiximperial.

- Intervenció al Mercat de Santa Caterina (1998).

Intervenció realitzada per Josefa Huertas i Jordi Morer l'any 1998, per tal de valorar des del punt de vista patrimonial les estructures conservades del convent i el seu grau d'arrasament, valorar la potencialitat arqueològica del

solar i desemascarar i delimitar la planta general de les estructures conventuals. Per això es va dur a terme una sèrie de sondeigs tant dins com a fora del mercat. Els més propers a l'àrea d'estudi són:

SONDEIG 11, fet al carrer Colomines. Cala realitzada davant el número 4 del carrer fins a cota 4,1 metres s.n.m. En aquest sondeig es va documentar la següent seqüència estratigràfica:

Un primer estrat de sedimentació natural amb presència de material romà molt rodat.

Per sota del qual es van documentar diverses estructures pertanyents a part de la façana de la capella de St. Raimon de Penyafort i restes d'estructures de tombes de l'església, datades entre els segles XVII-XIX.

SONDEIG 13, fet al carrer Giralt el Pellisser, molt a prop amb la cantonada amb Colomines (pp. 45-47). Es va arribar fins a 4,5 metres s.n.m. En aquest sondeig es va documentar per una banda un enterrament de cronologia indeterminada, així com també diverses fonamentacions de l'església del convent, que pertanyien a l'absis del segle XIV.

SONDEIG 14, fet al carrer Giralt el Pellisser davant el número 24 (pp 47-48). En aquest sondeig es va localitzar sediment d'època romana, així com dues estructures, una fonamentació i un paviment de rajoles de terrissa que foren interpretades com no pertanyents al convent.

- Mercat de Santa Caterina (1999-2003).

Intervenció al Mercat de Santa Caterina, dirigida per J. Aguelo i J. Huertas entre els anys 1999 i 2003. En aquesta intervenció es van excavar les restes de l'antic convent de Santa Caterina, així com restes d'una necròpolis baix-imperial.

- Intervenció a la zona de Santa Caterina (2002).

Excavació dirigida per Jordi Aguelo i Josefa Huertas durant l'any 2002. Aquesta intervenció fou motivada per tal de facilitar l'excavació de la zona de reserva arqueològica del solar de Santa Caterina i la localització dels serveis que es podrien veure afectats per les futures obres de la construcció de la recollida pneumàtica d'escombraries (RSU).

Per aquest motiu, es va realitzar un sondeig al carrer Giralt el Pellisser davant el número 18, on es va trobar un mur que havia estat del convent i que devia marcar el límit d'aquest. L'estructura es troba just a sota de l'actual vorera de la voravia del cantó del mercat.

Un altre sondeig es va fer al carrer Colomines, prop del carrer Sant Jacint, donant un resultat negatiu.

- C/Jaume Giralt i C/Fonollar (octubre-novembre de 1998).

Actuació dirigida per K. Alvaro en motiu de la construcció de dos nous habitatges que van suposar l'enderroc dels immobles 14-38 del C/ Fonollar, 2-6 del C/ Arc de Sant Cristòfol i 13-41 del C/ Jaume Giralt. La intervenció va consistir en fer un seguit de sondejors en diferents punts dels solars afectats per l'obra. Els resultats de l'excavació van permetre identificar diverses estructures d'època moderna i contemporània relacionades amb l'activitat artesanal del barri, part d'un edifici medieval (segles XIV-XV) situat al subsòl dels immobles 14-16 del C/ Fonollar, i les restes d'una foneria del gremi de mestres cobrers, llauners i fonadors d'època moderna (segles XVIII-XIX) situada al núm. 14 del C/ Arc de Sant Cristòfol.

- Solar Jaume Giralt núm. 4-10 (2000).

Excavació realitzada al solar del carrer Jaume Giralt, núm. 4-10, i dirigida per l'arqueòloga Josefa Huertas. Aquesta intervenció estava motivada per la situació del solar dins de la zona afectada pel P.E.R.I del sector oriental. Com a resultat es van documentar una sèrie de murs d'època moderna-contemporània amb una estratigrafia bastant uniforme sense material ceràmic.

- Solar del C/Fonollar cantonada amb C/Gombau (setembre de 2000).

Aquesta intervenció la va dirigir J. Huertas i va consistir en la realització d'un seguit de rases longitudinals que van permetre documentar les fonamentacions de l'edifici que fins aleshores ocupava aquest solar i un seguit de voltes corresponents a les cobertes d'unes grans cisternes d'època moderna. A la part més occidental del solar es va documentar un nivell de rebliment amb gran quantitat de ceràmica del segle XVIII que amortitzava estructures molt arrasades d'un edifici anterior.

- Carrer d'Allada-Vermell (2002).

Aquesta intervenció, es va realitzar a finals de l'any 2002 al carrer d'Allada-Vermell, i va ser dirigida per l'arqueòleg Emiliano Hinojo. Es va practicar una rasa fins a la meitat sud del carrer amb la finalitat d'instal·lar el tub de les escombraries pneumàtiques. Es van documentar restes d'època baix-medieval fins a època moderna-contemporània.

També hauríem de parlar d'una sèrie d'intervencions realitzades a les zones més properes a aquests carrers en els darrers anys i que han aportat dades que ens ajuden a ampliar el coneixement històric de l'actual districte de Ciutat Vella:

- Mercat del Born (1994)

Intervenció mitjançant sondejos, realitzada a l'interior del Mercat del Born, dirigida per Eulàlia Barrasetas i Josefa Huertas i motivada per la possible ubicació d'una facultat de la Universitat Pompeu Fabra. Dels sondejos que es van realitzar es van documentar diverses estructures de l'antic barri de la Ribera.

- Mercat del Born (1998)

Intervenció realitzada també a l'interior del Mercat realitzada l'any 1998 i dirigida per Marta Fàbregas i Josefa Huertas, motivada per la possible construcció de la Biblioteca Provincial de Barcelona. D'aquesta intervenció destaca la troballa d'un tram del Rec i un pont.

- Mercat del Born (2001-2002)

Intervenció arqueològica en extensió realitzada en l'interior del Mercat, dirigida per Pere Lluís Artigues i Antoni Fernández Espinosa. Aquesta intervenció va estar motivada pel projecte que hi havia de construcció de la Biblioteca Provincial de Barcelona. Aquesta intervenció s'ha convertit en la principal font de documentació del barri medieval ja que va posar al descobert una bona part de l'antic barri de La Ribera. L'excavació d'aquest indret ha permès documentar part de l'entramat urbà de l'època, on destaca la presència del Rec Comtal.

També cal destacar altres intervencions, bàsicament cates i sondejos, efectuades als carrers Comerç, Passeig Picasso, Passeig del Born i al Pla de Palau.

- Parc de la Ciutadella (1991)

Aquesta intervenció que va ser dirigida per Tona Majó i Emília Pagès, estava motivada per la construcció d'un col·lector d'aigües. En aquest cas es va documentar part del convent de Santa Clara, algunes edificacions de l'antic barri així com un dels petits baluards situats entre els baluards del Rei i el de la Reina, en el que es va localitzar la porta d'entrada a la ciutadella i les restes d'un petit pont que salvava el fossar.

- Plaça Comercial (1991)

Excavació dirigida pels arqueòlegs Robert Farré i Dolors Serra. En aquesta intervenció, motivada per la construcció d'un aparcament subterrani, es va documentar part de l'antic barri de la Ribera, on destaca el carrer Gensana, part dels carrers dels Dies Feiners i Bonaire, i un petit tram del Rec Comtal. Sota els nivells inferiors va aparèixer part de la necròpolis baix-imperial.

- Sant Agustí Vell (2000)

Intervenció dirigida per F. Florensa, en la qual es van documentar entre altres estructures les restes d'una sènia d'època romana.

- Carrer de Sant Cugat del Rec (1998)

Excavació dirigida per l'arqueòleg Joan Piera, on es van documentar restes d'estructures medievals.

- Carrer de Sant Cugat del Rec (2000)

Intervenció dirigida per l'arqueòloga Marta Fàbregas en la qual van aparèixer un pou medieval i restes de la necròpolis baix-imperial romana.

- Carrer de Sant Cugat del Rec (2002-03)

Intervenció arqueològica efectuada als carrers del Rec, Princesa, Placeta de la Puntual i d'Allada-Vermell (Barcelona, Barcelonès) des del juliol de 2002 al febrer de 2003 i dirigida per E. Hinojo Garcia. Aquesta intervenció fou motivada per les obres destinades a acollir el nou servei de recollida pneumàtica de residus sòlids urbans de Ciutat Vella, que havia d'unir el tram instal·lat al passeig del Born fins la central que s'ha de fer a l'entorn del mercat de Santa Caterina.

Els treballs van consistir en l'excavació de dues rases per ubicar el tub, una al carrer del Rec i l'altra al d'Allada-Vermell, i quatre més, dues per cada carrer, pels tancs de succió amb els seus corresponents ramals. D'altra banda, també es va excavar l'entrada i sortida d'un túnel subterrani que havia de connectar les dues rases principals per evitar que les obres afectessin el trànsit i els diferents serveis que es troben per sota del c/ de la Princesa.

Es van documentar diferents restes d'època baix-medieval fins a època moderna-contemporània.

- Carrer d'en Giralt el Pellisser i Colomines (2002-03)

Intervenció arqueològica efectuada des de gener a juny de 2003 i dirigida per D. Alcubierre Gómez i J. Sánchez Gil de Montes. Aquesta intervenció fou motivada per les obres destinades a acollir el nou servei de recollida pneumàtica de residus sòlids urbans de Ciutat Vella³.

Els treballs van consistir en l'excavació d'una rasa per ubicar el tub, la qual transcorria pels carrers d'en Giralt el Pellisser i Colomines.

Es van documentar diferents restes des d'època romana fins a època moderna-contemporània, d'estant-se les pertanyents a l'antic convent de Santa Caterina. D'aquest es van trobar restes dels patis situats al NO de l'edifici, part de les estructures que configuraven l'absis, fonaments de la capella del Santíssim i diversos enterraments. Al tram de la rasa 1000 més proper a la intervenció objecte d'estudi es van trobar fonaments de la capella del Santíssim, clavegueres del segle XIX pertanyents als edificis situats al SE del mercat i estructures medievals de difícil interpretació anteriors a aquesta capella.

³ Projecte d'infraestructures troncales des del carrer Carders a la central de RSU, en el Mercat de Santa Caterina, al Districte de Ciutat Vella, de Barcelona.

5.- METODOLOGIA

La intervenció arqueològica duta a terme a la via pública a l'angle NE de la plaça Joan Capri, davant el núm. 8 del carrer d'en Giralt el Pellisser, consistí en el control del rebaix, fet manualment, de dos forats rectangulars. El primer d'ells, de 1,58 x 1,30 x 1,15 m, estava destinat a albergar un escocell per a un arbre, i el segon, fet a continuació de l'angle SE del primer, d'1,2 x 0,7 x 0,45 m, fou plantejat per construir un dau de formigó que servís de base a dos plafons explicatius de l'àrea arqueològica "Espai Santa Caterina" del mercat.

El mètode arqueològic utilitzat en aquesta excavació arqueològica és el proposat per Harris-Carandini, tot i que no fou necessari la realització del registre estratigràfic, fonamentat en l'ús de Fitxes d'Unitats Estratigràfiques de tradició anglosaxona, ja que no es van trobar restes arqueològiques ni estrats que fossin més antics de l'últim quart del segle XX.

La documentació gràfica feta en aquesta intervenció consistí, d'una banda, en la realització de la planta general dels dos forats dins el parcel·lari actual, i de l'altra banda, en la execució de la documentació fotogràfica digital pertinent.

A la intervenció se li ha donat el codi de Registre d'Intervencions Arqueològiques **082/12** per part del Servei d'Arqueologia de l'Ajuntament de Barcelona. Aquest codi es va utilitzar per a la classificació de totes les fotografies digitals necessàries per il·lustrar aquest seguiment. Finalment, les directrius que es van seguir en aquesta intervenció han estat donades pel mateix Servei d'Arqueologia.

6.- DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS I RESULTATS OBTINGUTS

La realització dels dos forats necessaris per a la realització d'un escocell i una base per a dos plafons, començà extraient, amb un martell elèctric, les llambordes de granit de la vorera i la seva base feta en formigó.

Vista prèvia del lloc de la intervenció 082-12 001

Sota d'aquesta va aparèixer un nivell molt heterogeni de terra sorrenca argilosa, compacta, de color marró grisenc fosc, barrejada amb una capa d'argiles vermelles, i compost de fragments de ceràmica moderna, restes d'estructures de maons, àmfores romanes i ossos, probablement humans.

Aquest estrat cobria un gran tub de formigó que estava col·locat longitudinalment al carrer i ocupava tota la superfície del forat. Aquest tub només es va trobar al realitzar la rasa per allotjar l'escocell, a 1,13 m del paviment del carrer.

Vista general del final de la intervenció 082-12-006

Detall del final de la intervenció 082-12-002

7.- CONCLUSIONS

El resultat de l'excavació del forat destinat a la col·locació d'un dau de formigó per a la instal·lació de dos plafons, va ésser negatiu, sempre en relació a l'afectació de restes arqueològiques, a causa de la poca profunditat del rebaix realitzat, 45 cm des del paviment del carrer. La troballa a 1,13 m d'un col·lector contemporani a la base de la rasa per a la construcció de l'escocell, va fer que el resultat d'aquest forat sigui com l'anterior, per tant, el resultat global d'aquest seguiment fou **negatiu**.

És evident que la construcció del col·lector trobat al lloc on es va plantejar la intervenció va destruir les estructures que es van trobar uns centímetres més al nord a la rasa arqueològica (intervenció 136/02) feta per a la col·locació del sistema de recollida pneumàtica de residus (RSU). En aquesta van aparèixer part de les infraestructures de l'edifici que hi havia al SE del mercat, restes de la capella del Santíssim i altres estructures anteriors a aquesta, pertanyents al convent de Santa Caterina.

8.- BIBLIOGRAFIA

A. A. V. V. (1992): "La ciutat a través del temps. Cartografia històrica" *Història de Barcelona, índex*. Barcelona.

A. A. V. V. (1993): "Intervencions a Barcino (1982-1989): Avinguda de Francesc Cambó", *Anuari d'intervencions arqueològiques a Catalunya: Època romana Antiguitat tardana*, Barcelona.

A. A. V. V. (1993): *Congrés d'història de Barcelona. La ciutat i el seu territori, dos mil anys d'història*. Barcelona, 20, 21, 22 d'octubre de 1993. Volum I. Ponències i Comunicacions.

A. A. V. V. (1997): *Els barris de Barcelona. Vol.1: Ciutat Vella i Eixample*. Enciclopèdia Catalana. Barcelona.

AGUELO, J. i HUERTAS, J. (2002): *Informe del treballs arqueològiques a la zona de Sta. Caterina. Agost – octubre de 2002*. Inèdit. Barcelona.

AGUELO, J.; HUERTAS, J.; PUIG, F. (2003): "El convent de Santa Caterina de Barcelona: L'aportació de l'arqueologia" a *Actes del II Congrés d'Arqueologia Medieval i moderna a Catalunya*. Sant Cugat del Vallès. Pàg: 75-86.

ALVARO, K.; PADILLA, I. (1999): *Informe preliminar dels treballs realitzats a la intervenció arqueològica dels carrers Fonollar i Jaume Giralt de Barcelona*. Inèdit. Barcelona.

BALAGUER, V. (1865): *Las calles de Barcelona*, 2 volums. Barcelona.

BARRAQUER y ROVIRALTA, C. (1906): *Las casas de religiosos en Cataluña durante el primer tercio del S. XIX*, 2 volums. Barcelona.

BARRAQUER y ROVIRALTA, C. (1915-1917): *Las casas de religiosos en Cataluña durante la primera mitad del S. XIX*, 4 volums. Barcelona.

BATLLORI, A., LLUBIA, LL. M. (1974): *Ceràmica catalana decorada*. Barcelona.

CABALLÉ, F. i GONZÁLEZ, R. (1998): *El mercat i antic convent de Santa Caterina*. Barcelona. (inèdit).

CARRERAS CANDI, F. (1916): *Geografia general de Catalunya. La ciutat de Barcelona*. Barcelona.

CARRERAS CANDI, F. (1982): *Gran geografia comarcal de Catalunya . Vol VIII Barcelonès i Baix Llobregat*.

CASADEMUNT, A. (1886): *Santa Catalina. Recopilación y ampliación de los borradores de la monografía de la iglesia y claustro del derruido convent de Padres Dominicos de Barcelona....* Barcelona.

CIRICI, A. (1975): *Barcelona pam a pam*. Barcelona.

DIAGO, F. (1599): *Historia de la provincia de Aragón de la orden de predicadores, desde su origen y principio hasta el año de mil y seiscientos*. Barcelona.

DURAN I SANPERE, A. (1972-1975): *Barcelona i la seva història*. Barcelona.

FABRE, J.; i HUERTAS CLAVERIA, J. M. (1977): *Tots els barris de Barcelona. Vol. VII: Els polígons (2) i el Districte Cinquè*. Barcelona.

FABREGAS, M.; HUERTAS, J. (1998). *Memòria arqueològica a l'Antic Mercat del Born*. Arxiu del Servei d'arqueologia de la Generalitat de Catalunya. Barcelona.

FERRER, C. i HINOJO, E. (2003): *Informe de la intervenció arqueològica als carrers Allada-Vermell, Jaume Giralt, Pou de la Figuera i dels Metges (Barcelona). Desembre 2002-Abril 2003*.

FLORENSE FERRER, A. (1962): "Evolución de Barcelona en la Baja Edad Media". *Cuadernos de arqueología e historia de la ciudad, III*. Barcelona.

GALERA, M.; ROCA, F.; TARRAGÓ, S. (1982): *Atlas de Barcelona*. Barcelona.

GARCIA ESPUCHE, A. (1986): *Espai i Societat a la Barcelona preindustrial*. Barcelona.

GARCIA ESPUCHE (1987): *Barcelona a principis del s. XVIII. La Ciutadella i els canvis a l'estructura urbana*. Barcelona.

GARCIA ESPUCHE, A. i GUARDI I BASSOLS, M. (1993). "Estructura urbana" a *El desplegament de la ciutat manufacturera (1714 - 1833). Volum. 5 de Historia de Barcelona*, Gran Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1993.

GRANADOS, Oriol. (1982): "El pla de Barcelona i la seva Història" a *Actes del 1 Congrés d'Història del Pla de Barcelona*. Institut Municipal d'Història. Barcelona.

GUÀRDIA, M; GARCIA ESPUCHE, A. (1992): "Consolidació d'una estructura urbana (1300-1516)", dins *Història de Barcelona 3. La ciutat consolidada (s. XIV-XV)*, Enciclopèdia Catalana, Barcelona.

GUÀRDIA, M.; GARCIA ESPUCHE, A. (1992): "Estructura urbana", AADD: *Història de Barcelona 4. Barcelona dins la Catalunya Moderna (s. XVI-XVIII)*, Enciclopèdia Catalana, Barcelona.

HERNÁNDEZ, F. X. (2001): *Història militar de Catalunya*, Vol. I: Dels íbers als carolingis, Rafael Dalmau, Editor, Barcelona.

HUERTAS, J. i MORER, J. (1998): *Memòria de la intervenció arqueològica al mercat de Sta. Caterina. Desembre 1997- març 1998*. Inèdita. Barcelona.

HUERTAS, J.(2000): *Memòria de la intervenció arqueològica al solar de Jaume Giralt 4-10 (Barcelona)*. Arxiu del Servei d'arqueologia de la Generalitat de Catalunya. Barcelona.

HUERTAS, J. (2000): *Memòria de la intervenció arqueològica al solar de Jaume Giralt 4-10 (Barcelona)*. Barcelona.

HURTADO, V.; MESTRE, J.; MISERACHS, T. (1998): *Atlas d'Història de Catalunya*. Barcelona.

LLORENS, J. (1989): *Ceràmica catalana de reflex metàl·lic. Segles XV al XVII*.

ORTOLL, E. (1996): "Algunas consideraciones sobre la iglesia de Santa Caterina de Barcelona", a *Locus Amoenus*, 2.

PALET MARTÍNEZ, J.M. (1994): *Estudi territorial del Pla de Barcelona*. Estudis i memòries d'arqueologia de Barcelona, 1. Ajuntament de Barcelona. Barcelona.

PEIRÓ, X (2001): *L'obertura i construcció de la "Gran Via Layetana" dins a L'obertura de la Via Laietana. 1908-1958*. Barcelona. pp.59 a 76.

PÉREZ SANTAMARÍA, A. (1988): "El convent de Santa Catalina mártir de Barcelona, santuario dominico", a *Patronos, promotores, mecenas y clientes. Actas del VII congreso español de historia del arte*. Murcia.

PI i ARIMON, A. (1842): *Memoria descriptiva de la antigua Iglesia y Convent de Santa Catalina de esta ciudad, derribada el 1837*, Academia de Buenas Letras de Barcelona.

PI i ARIMON, A. (1854): *Barcelona antigua y moderna*, Volum I. Barcelona.

PLADEVALL, A. (1982): "Barcelona i el Barcelonès" a *Gran geografia comarcal de Catalunya. El Barcelonès i el Baix Llobregat*. Volum 8. Obra dirigida per J. Carreras i Martí. Barcelona. Pàg.11-14.

PUIG i VILA, F. (1999): "Mon funerari de Barcino", a *Del romà al romànic. Història, art i cultura de la Tarraconense Mediterrània entre els segles IV i X*. Enciclopèdia Catalana. Barcelona. Pàg: 265-270.

RIBA i ARDERIU, O. (1993): "Assaig sobre la geomorfologia medieval de la ciutat vella de Barcelona" a *Actes del III Congrés d'Història de Barcelona*. Barcelona. Pàg: 171-174.

RIPOLL LÓPEZ, G. (1989): "Características generales del poblamiento y la arqueología funeraria visigoda de Hispania", *Espacio, Tiempo y Forma*, 2.

SALES, J. (2003): «Necrópolis cristianas tardoantiguas en el área catalana: estado de la cuestión», *Acta Antiqua Complutensia III: Santos, obispos y reliquias*, Alcalá de Henares, p. 319-333.

SALES, J. (1996-1997): «El problema cronocultural de les necròpolis durant l'Antiguitat Tardana», *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins* 38, pp. 1265-1279.

SOBREQUÉS, J. (1992): *Història de Barcelona. Vol. IV. Segles XIV-XV.* Barcelona.

SOBREQUÉS, J (1992): *Història de Barcelona. Vol. V. Segles XVI-XVII.* Barcelona.

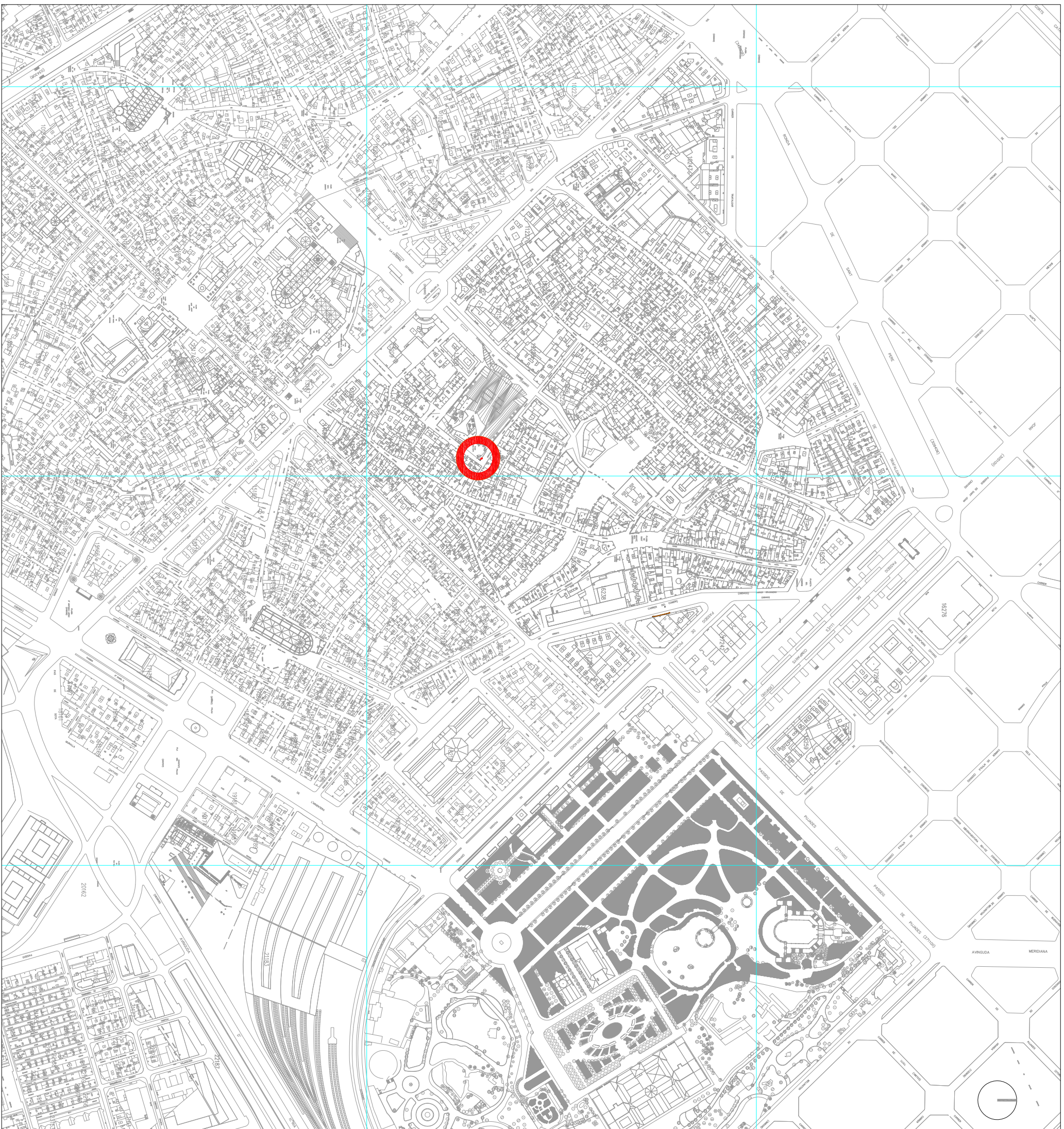
TELESE I COMPTE, A (1991): *La vaixella blava catalana de 1650 a 1670. Repertori, catalogació i proposta per a la seva nomenclatura. Investigació bibliogràfica sobre la pisa hispànica,* Barcelona.

VILLANUEVA, J. (1851): *Viaje literario a las iglesias de España.* Tomo XVIII. Madrid.

Annex 1. Planimetria

LLISTAT PLANIMÈTRIC

NÚM.	TÍTOL	ESCALA
1	Situació de la intervenció dins de la trama urbana actual	1/5000
2	Ubicació de la intervenció dins del parcel·lari actual	1/500
3	Planta general final de la intervenció	1/50

431000

431500

432000 (ED 50)

4582500

4582000

PLAÇA JOAN CAPRI (082/12)
BARCELONA (BARCELONÈS)

INTERVENCIÓ Memòria de la intervenció arqueològica a la plaça Joan Capri (Barcelona, Barcelonès) Codi 082/12. Desembre 2012.

TÍTOL DEL PLÀNOL Situació de la intervenció dins de la trama urbana actual

Autors:
 Jacinto Sánchez

Direcció arqueològica:
 Jacinto Sánchez Gil de Montes

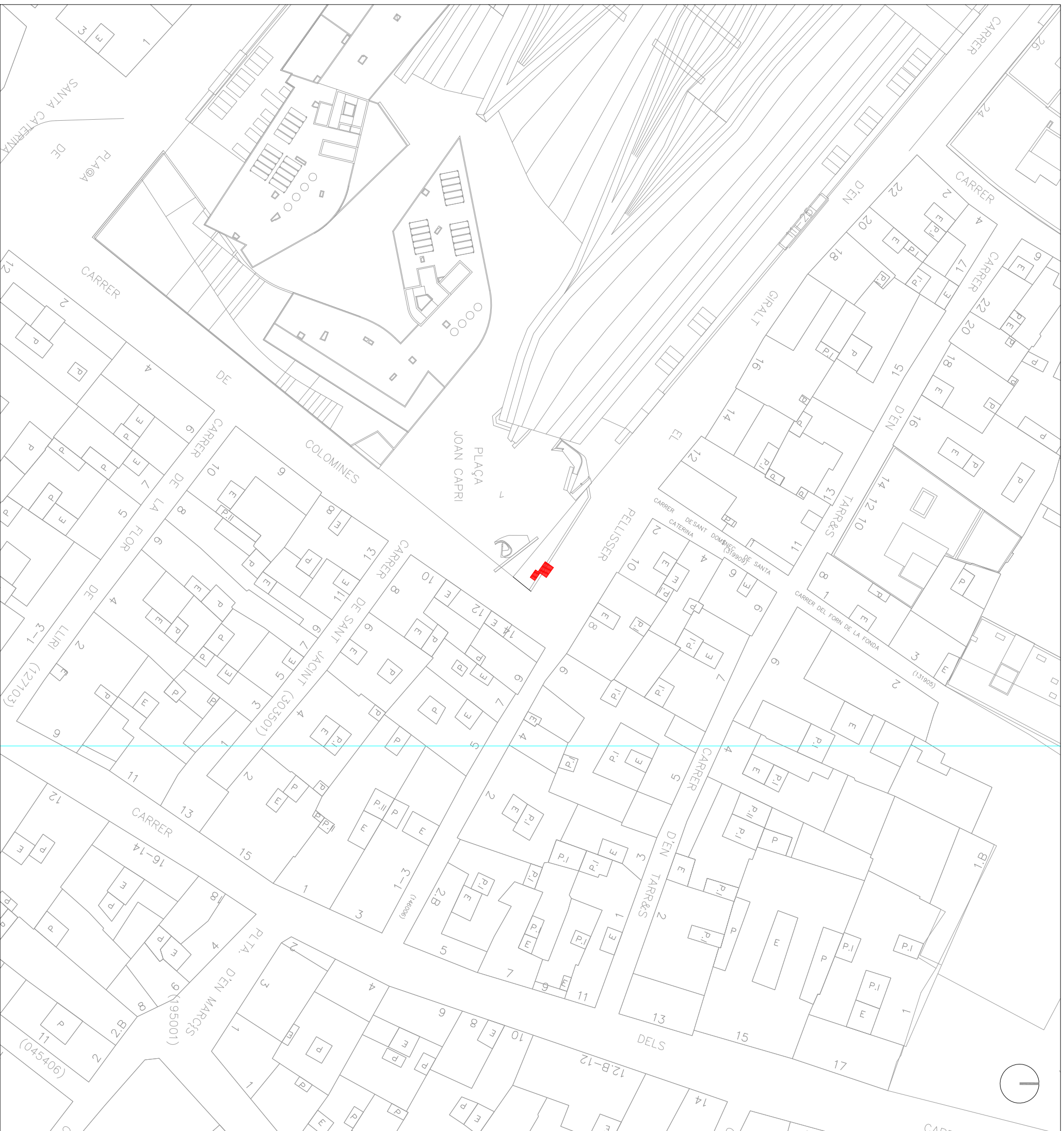

CARRER LLULL, 57-59
 08005 BARCELONA

T: 935531587 E: 935531588
 E-mail: codex@codex.cat

DIN A3 Escala: 1:5000 Data: Desembre 2012 Núm. 1

PLAÇA JOAN CAPRI (082/12)
BARCELONA (BARCELONÈS)

INTERVENCIÓ Memòria de la intervenció arqueològica a la plaça Joan Capri (Barcelona, Barcelonès) Codi: 082/12. Desembre 2012.

TÍTOL DEL PLÀNOL Ubicació de la intervenció dins del parcelari actual

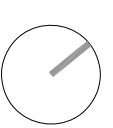
Autors:
 Jacinto Sánchez

Direcció arqueològica:
 Jacinto Sánchez Gil de Montes

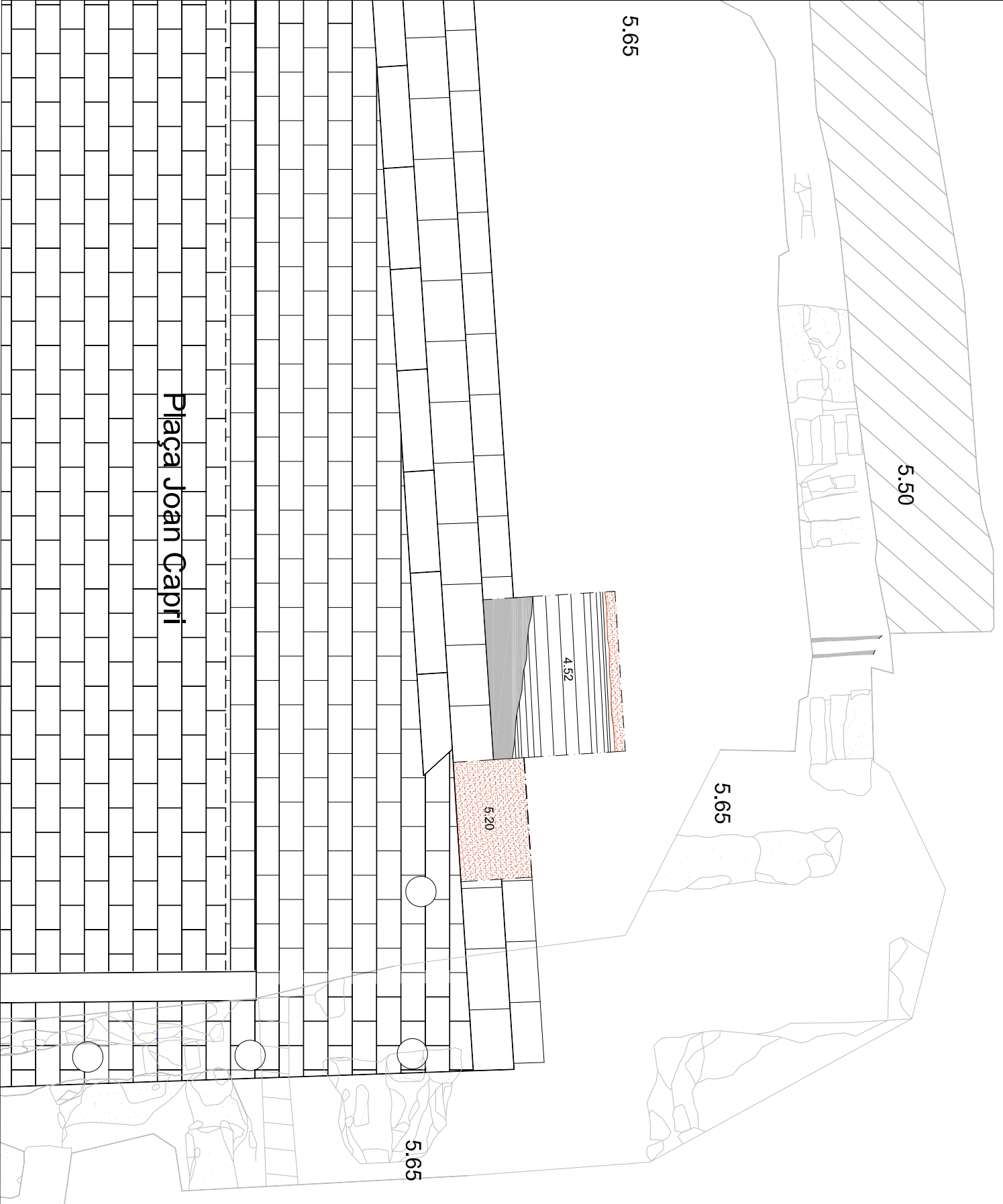
OCODEX
 ARQUEOLÒGIC I PATRIMONI
 Carrer Lluís 57-59
 08005 BARCELONA
 T: 935531587 E: 935531588
 E-mail: codex@codex.cat

DIN A3 Escala: 1:500 Data: Desembre 2012 Núm. 2

431500

Carrer d'en Giralt el Pellisser

5.52

Carrer Colomines

PLAÇA JOAN CAPRI (082/12)

BARCELONA (BARCELONÈS)

INTERVENCIÓ	Memòria de la intervenció arqueològica a la plaça Joan Capri (Barcelona, Barcelonès) Codi 082/12. Desembre 2012.
TÍTOL DEL PLÀNOL	Planta general final de la intervenció.

Autors:

Jacinto Sánchez Gil de Montes

Direcció arqueològica:

Jacinto Sánchez Gil de Montes

CARRER LLULL 57-59
08005 BARCELONA
T: 935311587 E: 935311588
Email: codexbar@codex.cat

DIN A3

Escala: 1:50

Data: Gener 2013

Núm. 3

LLEGENDA

- Tub de formigó
- Farciments contemporanis
- Estructura Indeterminada de formigó
- Intervenció RSU 136/02
- Cotes m.s.n.m

Annex 2. Inventari fotogràfic

INVENTARI FOTOGRÀFIC

082/12-001 Vista preliminar des del NE del lloc de la intervenció.

082/12-002 Vista des del NO del col·lector que es va trobar al forat de l'escocell.

082/12-003 Vista des del SSE del col·lector que es va trobar al forat de l'escocell.

082/12-004 Vista des del SE del col·lector que es va trobar al forat de l'escocell.

082/12-005 Vista general final des del NO de la intervenció.

082/12-006 Vista general final des del NNO de la intervenció.

082/12-007 Vista general des de l'O del forat per a la col·locació del fonament dels plafons explicatius.

082/12-008 Vista general des del SE del forat per a la col·locació del fonament dels plafons explicatius.

082/12-009 Vista general des del SE de la intervenció en relació al mercat de Santa Caterina.

082/12-010 Vista general des del SE de la intervenció en relació al carrer d'en Giralt el Pellisser.